

А.А. Жданов виділяє два типи штучного інтелекту – автономний і підлеглий. Автономний штучний інтелект відрізняється адаптивністю, емоційним апаратом, свободою прийняття рішень і підпорядкуванням самому собі. На відміну від автономного, підлеглий штучний інтелект вирішує інтелектуальні завдання, які раніше вирішувала тільки людина. Ці системи автоматизують деякі інтелектуальні функції і вирішують ситуаційні завдання. Такі системи підпорядковані людині і виступають його цільовими функціями [4].

Майже щодня ми маємо змогу контактувати з електронними голосовими помічниками, чат-ботами, нейромережами та автопілотами в автомобілях. Однак можна констатувати той факт, що, попри широке використання можливостей ШІ в повсякденному житті, їхня юридична природа залишається незмінною – законодавство не наділяє системи штучного інтелекту жодними ознаками суб'єкта права, що, у свою чергу, сьогодні перешкоджає реалізації дійсного потенціалу штучного інтелекту.

Аналіз наявних технологій штучного інтелекту, залучених до використання у суспільних відносинах, дає змогу говорити про наявність обставин та факторів, що змушують переглянути наявну позицію щодо віднесення штучного інтелекту до об'єктів права.

Штучний інтелект є новим самостійним об'єктом дослідження юридичної науки. У літературі вже висловлювалася думка, що немає сенсу визначати правосуб'єктність об'єктів ШІ на підставі наявних правових конструкцій. М.Д. Шапсуговою вважає, що електронна особа – це особливий квазісуб'єкт права, наділений окремими елементами правосуб'єктності. Обсяг правосуб'єктності такої особи залежить від ступеня автономності штучного інтелекту [1, с. 5].

Вважаємо, що вже сьогодні виникли передумови наукового дослідження потенційної юридичної суб'єктивації систем штучного інтелекту. Такі передумови розкладаються на окремі групи залежно від сфери.

Технологічні передумови.

Досліджуючи технологічні передумови, перш за все, необхідно звернути уваги не на технічні деталі функціонування штучного інтелекту (програмний код, побудова нейронної мережі тощо), а на ті обставини, що генеруються завдяки технологічному прогресу. До таких передумов слід відносити:

– розширення та глобалізацію процесів виробництва програмного забезпечення;

– неспівпадіння «циклів існування» розробників та розроблених ними продуктів.

Глобалізація процесів виробництва засобів штучного інтелекту проявляються одразу за двома напрямками – зовнішнім і внутрішнім. Відповідно до зовнішнього напрямку глобалізація виробничих процесів полягає у виходженні за межі національного та державного простору, а отже, наявності різних правових режимів створення, тестування та діяльності програмного забезпечення в окремих країнах та неможливості формування спільної колективної правосуб'єктності всього виробничо-технологічного апарату. Фактично вже зараз програмні продукти створюються міжнаціональними групами, нерідко непов'язаними між собою сталими безпосередніми юридичними відносинами.

Внутрішній напрям глобалізації реалізований з урахуванням розподілу праці та матеріальних ресурсів. Сьогодні нечасто зустрічаються розробники програмного забезпечення, які діють одноособово та самостійно. Даний факт зумовлюється особливостями сучасного ринку розробки ІТ-продуктів, коли навіть невеликі стартапи представлені колективом розробників, які нерідко ще й паралельно використовують напрацювання сторонніх постачальників інструментів розробки і програмування ШІ. Практична неможливість виділення долі відповідальності кожного з розробників або постачальника технологічного рішення, програмної платформи тощо зумовлює необхідність вирішення завдання визначення дійсного суб'єкта відповідальності за дії, вчинені ШІ.

Щодо другої передумови, то вона цілком відображає різницю між людиною та штучним інтелектом, адже розробник як фізична особа може втратити дієздатність, померти або бути недосяжним для юстиції, в той час як ШІ буде продовжувати існувати і виконувати свої функції, а отже, часові неспівпадіння існування дієздатності і вчинення дій є перепорою для ефективного врегулювання даних відносин.

Серед юридичних передумов виділимо такі:

– збільшення значимості (в тому числі юридичної) дій, що вчиняються об'єктами ШІ;

– формування нового джерела регулювання даних відносин за допомогою ліцензійних угод, договорів співробітництва та звичаїв електронного ділового обороту.

Вже сьогодні можемо констатувати значний вплив програмних продуктів, що використовують штучний інтелект у повсякденному житті. Комп'ютерні алгоритми вирішують за нас

побутові питання (замовлення їжі, написання повідомлення, вибір ресторану або маршруту подорожі), приймають значні рішення (автопілот рятує життя і здоров'я, передбачаючи лобове зіткнення, електронна юридична особа здійснює керування активами інвесторів). Кількість життєвих ситуацій, що будуть зазнавати вплив дій штучного інтелекту, в майбутньому лише буде збільшуватися, в той час як їх значення буде рости. Отже, вже зараз необхідно дати оцінку наявним і потенційним видам поведінки, що її вчинює штучний інтелект.

Окремо необхідно зазначити формування особливого регулятора відносин у сфері розробки, тестування та функціонування штучного інтелекту. За роки розвитку сфери розробки програмного забезпечення вона фактично отримала альтернативне правове регулювання, попри наявність законодавчих прогалів у цій сфері. Спільнота розробників і користувачів об'єктів ІТ-технологій виробила власні правила гри, регулюючи свої відносини ліцензійними угодами, корпоративними нормами, нормами договорів про співробітництво тощо. Крім того, в діджитал-сфері сформувалися

власні звичаї, серед яких називають свободу з'єднання без дозволу; право копіювати певні матеріали онлайн без дозволу; право вивчати поведінку користувача; зобов'язання онлайн-бізнесу, спрямоване на підтримку нетривіального імені користувача та встановлення автентичності пароля; зобов'язання уникати «спаму» тощо [5].

Формування відносно замкненої екосистеми джерел регулювання, що активно розвивається, призвело до формування альтернативного правопорядку в мережі Інтернет та в ІТ-сфері взагалі. Такий правопорядок заснований на відносній анонімності, технологічній залежності та децентралізованому характері колективних учасників і регуляторних механізмів.

Висновки. Резюмуючи наведені вище аргументи, приходимо до висновку, що сьогодні склалися певна сукупність передумов суб'єктивації штучного інтелекту, наявність яких зумовлює необхідність предметного дослідження природи права і дієздатності електронних осіб та формування пропозицій для подальшого законодавчого регулювання даних відносин.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Shapsugova M.D. Legal Capacity of Artificial Intelligence. *Juvenis scientia*. 2019. Volume 8. P. 4–7.
2. Sild J. Legal Capacity of Artificial Intelligence. *L'Europe Unie*. 2018. Volume 13. P. 74–78.
3. Willick Marshal S. Artificial Intelligence: Some Legal Approaches and Implications. *AI Magazine*. 1983. Volume 4, Number 2. P. 5–16.
4. Жданов А.А. Автономный искусственный интеллект. *ПостНаука*. URL : <https://postnauka.ru/books/38231>.
5. Лисицын-Светланов И.А. Правовой обычай в Интернете *Труды Института государства и права Российской академии наук*. 2010. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovoy-obyчай-v-internete>.
6. Соменков С.А. Искусственный интеллект: от объекта к субъекту? *Вестник Университета имени О.Е. Кутафина*. 2019. № 2. С. 75–85.

Омельчук Александр Сергійович

ПЕРЕДУМОВИ ЮРИДИЧНОЇ СУБ'ЄКТИВАЦІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Статтю присвячено питанням визначення передумов потенційної юридичної суб'єктивації систем штучного інтелекту. Доведено, що виникли передумови наукового дослідження потенційної юридичної суб'єктивації систем штучного інтелекту. Такі передумови розкладаються на окремі групи залежно від сфери. Визначено дві групи передумов – технологічні та юридичні.

З'ясовано, що до технологічних передумов відносяться розширення та глобалізація процесів виробництва програмного забезпечення та неспівпадіння «циклів існування» розробників та розроблених ними продуктів. Глобалізація процесів виробництва засобів штучного інтелекту проявляються одразу за двома напрямками – зовнішнім і внутрішнім. Відповідно до зовнішнього напрямку глобалізація виробничих процесів полягає у виходженні за межі національного та державного простору, а отже, наявності різних правових режимів створення, тестування та діяльності програмного забезпечення в окремих країнах та неможливості формування спільної колективної правосуб'єктності всього виробничо-технологічного апарату. Внутрішній напрям глобалізації реалізований з урахуванням розподілу праці та матеріальних ресурсів.

До юридичних передумов запропоновано відносити фактори збільшення значимості (в тому числі юридичної) дій, що вчиняються об'єктами ШІ, та формування нового джерела регулювання даних відносин за допомогою ліцензійних угод, договорів співробітництва та звичаїв електронного ділового обороту.

З'ясовано, що кількість життєвих ситуацій, що будуть зазнавати вплив дій штучного інтелекту, в майбутньому лише буде збільшуватися, в той час як їх значення буде рости, тому вже зараз необхідно дати оцінку наявним і потенційним видам поведінки, що її вчинює штучний інтелект.

Доведено, що формування відносно замкненої екосистеми джерел регулювання, що активно розвивається, призвело до формування альтернативного правопорядку в мережі Інтернет та в ІТ-сфері взагалі. Такий

правопорядок заснований на відносній анонімності, технологічній залежності та децентралізованому характері колективних учасників і регуляторних механізмів.

Ключові слова: штучний інтелект, правосуб'єктність, суб'єктивація, транспонування дієздатності.

Omelchuk Aleksandr

PREREQUISITES FOR LEGAL SUBJECTIVATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

The article is devoted to determining the prerequisites for the potential legal subjectivity of artificial intelligence systems. It is concluded that the preconditions for scientific research of the potential legal subjectivity of artificial intelligence systems have already emerged today. Such preconditions are decomposed into separate groups depending on the field. Two groups of preconditions are defined – technological and legal.

It was found that the technological prerequisites include the expansion and globalization of software production processes and the mismatch of cycles of existence of developers and products developed by them. The globalization of artificial intelligence production is manifested in two directions – external and internal. According to the external direction, the globalization of production processes is to go beyond the national and state space, and therefore the existence of different legal regimes for creating, testing and operating software in individual countries and the impossibility of forming a common collective legal personality of the entire production and technological apparatus. The internal direction of globalization is realized by using the division of labor and material resources.

The legal preconditions are proposed to include factors of increasing the significance (including legal) of actions performed by AI objects and the formation of a new source of regulation of these relations through licensing agreements, cooperation agreements and customs of electronic business.

It is proved that the number of life situations that will be affected by the actions of artificial intelligence will only increase in the future, while their importance will grow. Thus, it is already necessary to assess the existing and potential types of behavior committed by artificial intelligence.

It was found that the formation of a relatively closed ecosystem of sources of regulation has led to the formation of alternative legal regime on the Internet and in the IT sphere in general. Such a rule of law is based on relative anonymity, technological dependence and the decentralized nature of collective actors and regulatory mechanisms.

Key words: artificial intelligence, legal personality, transposition of legal capacity.